

Utvärderingsrapport pedagogiskt arbete på avancerad nivå

UFN har utvärderat huvudområdet pedagogiskt arbete på avancerad nivå. Utvärderingen har genomförts av UFN:s utskott för granskning av utbildning (UGU) ILU.

Rapporten baserar sig på sakkunnigyttranden och de skriftliga underlag som togs fram 2022 (självvärderingar inklusive bilagor från pedagogiskt arbete, matris över kurser/examensmål, kurs- och utbildningsplaner). Därutöver har intervjuer med två studenter genomförts och ingått i utskottets underlag. En av studenterna går utbildningen och en har nyligen tagit examen.

De skriftliga underlagen har granskats av externa sakkunniga Docent Getahun Yacob Abraham, Karlstads universitet, och professor Ulla-Karin Nordänger, Linnéuniversitetet, som lämnat varsitt yttrande.

Dialog med representanter för utbildningen inklusive ämnesföreträdare om utkast till utvärderingsrapport, har genomförts genom mail maj-augusti 2023.

1. Profil och utveckling

Utbildningens profil och kunskapsbidrag vid Högskolan Dalarna

Magisterexamen i pedagogiskt arbete vid HDA nås genom Magisterprogram i pedagogiskt arbete 60 högskolepoäng. Självvärderingen beskriver att programmet behandlar institutionella pedagogiska praktiker inom förskola, skola och högskola, det vill säga praktiker som är statligt styrda genom lagar och förordningar. Denna avgränsning görs inte vid alla lärosäten (praktiker för ej institutionaliserat lärande kan inkluderas på vissa lärosäten), men i allt väsentligt är pedagogiskt arbete nationellt sett ett ämne som tillmötesgår lärarprofessionens tilltagande behov av forskningsförankrad kunskap. I pedagogiskt arbete vid HDA är *undervisning, lärande, omsorg* och *fostran* centrala kunskapsobjekt som ses som integrerade processer vars inbördes relationer är angelägna att studera.

VT 20 granskades examensarbeten för Magisterexamen i pedagogiskt arbete av dåvarande Områdesnämnden Utbildningsvetenskap, genom en stickprovsgranskning av fem slumpvis utvalda examensarbeten som alla erhållit betyget godkänt. Som ett resultat av granskningen lyftes nedanstående frågor fram som angelägna att beakta:

- Hur den breda – och därmed potentiellt också något vaga – definitionen av huvudområdet ska hanteras?
- Hur en likvärdig nivå för godkänt säkerställs med tanke på examensarbetenas stora spännvidd såväl innehållsligt som metodologiskt?
- I vilken mån examensarbetena ska ses som en grund för akademisk verksamhet eller som ett bidrag till praktiken?
- Hur de mest kompetenta handledarna och medbedömarna kan engageras i programmet?

I självvärderingen diskuteras att den breda och något vaga definition av huvudområdet som identifierats i granskningen har sin bakgrund i den ansökan om programmets examensrättigheter som gjordes 2015, och det argumenteras för att det ligger en styrka i ett flervetenskapligt utbildningsämne som inrymmer integrerade perspektiv, ämnesdidaktiska såväl som mer allmäntdidaktiska, för att vidareutbilda lärare att möta den komplexitet som kännetecknar pedagogisk yrkesverksamhet och lärarutbildning. Inte sällan utgör didaktiska frågor hämtade från praktiken inspiration till magisterarbetets empiriska undersökningar, vilket bidrar till den bredd som delvis ifrågasätts i granskningsutlåtandet. De fördjupningsområden som korrelerar med lärarutbildningens forskargrupper, och som programmet i analogi med forskarutbildningen velat erbjuda, synliggör härvidlag en spänning som kan antas signifikant i olika vetenskapliga sammanhang.

Granskningen har på flera sätt varit till gagn för utbildningen och bidragit till att utarbeta en tydligare ordning för bedömning och examination. I synnerhet har kraven för godkänd nivå uppmärksammat vikten av att medbedömare rekryteras utifrån kompetens för det ämne som arbetet skrivs inom. De skärpta kraven innebär till exempel att arbeten som ska läggas fram för ventilering först genomgår en förbedömning av arbetets ventileringsmognad av en utsedd medbedömare. Kursen har genom tydliga procedurer för bedömning och examination för alla som involveras i kursen, inlett en skärpning av kriterier för godkänd nivå. Bland åtgärder som vidtagits preciseras i samband med medbedömaruppdraget ett för kursen gemensamt beslutsprotokoll som baseras på kursens betygskriterier. Inom ramen för examineringen prövas beslutsprotokollet mot examensmålen i relation till kursens betygskriterier.

Granskningen har även bidragit till att synliggöra behovet av en större samsyn kring det vetenskapliga hantverket. Givet den spridning av ämnen och metodologiska överväganden som påtalats, har handledare i kursen behövt utveckla en ökad samsyn för hur olika vetenskapliga traditioner i högre grad behöver korrelera med målen för magisterarbetet. Detta innebär enligt självvärderingen att ett viktigt utvecklingsarbete påbörjats.

Framgent behövs en tätare diskussion kring kursers bedömningsgrunder, handledningsseminarier kring de ämnen i vilka examensarbeten skrivs ska utveckla det kollegiala lärandet, och ett framtida samarbete med ett annat lärosäte skulle kunna vara en framgångsfaktor.

Sakkunnigas kommentarer

Programmets avgränsning mot ”institutionella pedagogiska praktiker” framstår som rimlig i en nationell kontext liksom de valbara områden som anges i Utbildningsplanen. Underlagen visar att utbildningens profil och avgränsningar reflekterar både ett nationellt och internationellt perspektiv. En av de sakkunniga problematiserar dock de studerandes möjlighet till anställning efter avslutad utbildning och menar att verksamhetsfältet oftast tyvärr inte motsvarar de studerandes ambitioner och förväntningar efter avlagd examen.

Studenternas kommentarer

Studenterna upplever överlag att utbildningen är bra och nödvändig, uppmuntrar till att forska vidare och förbereder till lärarkarriärutveckling. Särskilt lyfts den utbildningsfilosofiska delen där studenter får möjligheten att reflektera och analysera kring utbildning och bildningens komplexitet.

En av de intervjuade studenterna menar att genus och mångfald har berörts mycket i utbildningen, liksom hållbarhet beroende på vilken definition som läggs i begreppet. Den andra studenten kan inte minnas att kurserna på ett tydligt sätt berört frågor om genus, mångfald och hållbar utveckling, dock har studenterna i flera fall fört in seminariediskussionen på sådana ämnen.

Nämndens kommentarer

- Nämnden instämmer med sakkunniga i att utbildningens avgränsningar framstår som rimliga i en nationell kontext
- Diskussion med andra lärosäten och skolhuvudmän kan bidra med kunskap om vilka förutsättningar som finns ute på skolorna för att ta tillvara på den kompetens som studenterna erhåller på magisterprogrammet och hur utbildningen kan bidra till karriärutveckling för lärare i skolan. En möjlighet för ytterligare informationsinhämtning är att genomföra en alumniundersökning som följer upp huruvida programmet motsvarat studenternas förväntningar och gett möjlighet till fortsatt forskarutbildning eller annan lärarkarriärutveckling.
- Kursinnehåll avseende genus och mångfald samt hållbarhet behöver säkerställas

Omvärldsbevakning och utvecklingsarbete

I självvärderingen anges att omvärldsbevakning utgör en levande del av undervisningen, givet att magisterstudenterna är verksamma som lärare under, genom att praktikens villkor kontinuerligt utmanas

av programmets utbildningsfilosofiska- och teoretiska perspektiv. Lärarnas forskning och involvering i nationella nätverk utgör också bas för omvärldsanalyser.

Den professor som ansvarar för huvudområdets vetenskapliga kvalitet har god insikt i programmet och deltar som föreläsare, handledare, medbedömare samt examinator i programmet. Kursanalyserna fokuserar på programkursernas utvecklingspotentialer och diskuteras med kursernas examinatorer efter varje genomförd kurs.

Ett utbyte av examensarbeten med Högskolan i Gävle har inletts.

Utbildningens utmaningar utgörs delvis av tillgången på kvalificerade handledare. Andelen kvalificerade handledare med senior kompetens är begränsad, och även om de som är ingår i miljön välvilligt ställer upp är de ofta mycket uppbokade i verksamheten. Till problematiken hör även begränsade handledarresurser vilket emellanåt innebär arbete på obetald tid. En utmaning inom den närmaste femårsperioden utgörs av pensionsavgångar där seniorers kunskaper och erfarenheter inom programmet ska ersättas. En plan för detta har förberetts och överlämningar konkret påbörjats. En annan typ av utmaning är studentgenomströmningen. Magisterstudenterna arbetar i regel heltid inom skola, förskola och högskola, där nedsättning i tjänst under studierna tillhör undantagen. Trots ambitioner och hög studiemotivation utgör tidsmässiga förutsättningar den främsta anledningen till avbrott i studierna eller studieuppehåll.

Sakkunnigas kommentarer

En av de sakkunniga gör analysen att de akademiska möjligheterna till utveckling kanske främst handlar om förmåga att rekrytera och behålla kvalificerad personal, vilket ju utgör ett bekymmer för många av våra mindre och mellanstora lärosäten. Kanske utgör utökad samverkan den enda lösningen på detta dilemma, vilket också beskrivs som en möjlighet i självvärderingen. Den täta kopplingen till forskarutbildningen i pedagogiskt arbete utgör en positiv möjlighet.

Nämndens kommentarer

- Ett utökat utbyte och samverkan med andra lärosäte kan vara en möjlighet eller ett sätt att hantera svårigheten med att rekrytera och behålla kvalificerad personal. Detta kan samtidigt leda till erfarenhetsutbyte som kan stärka kvalitén på utbildningen. Samtidigt kräver detta att det ges möjlighet till tid och diskussioner för de ansvariga för detta utbyte.

2. Förutsättningar för utbildningen

Akademisk miljö och lärarkompetens

Självvärderingen anger att det inom programmet samverkar sex professorer, sju docenter och tre lektorer som fördelar sig mellan kursansvar, föreläsare, handledare, medbedömare och examinator.

Kursföreträdarkapet delas mellan en professor, en docent och fyra lektorer. Samtliga med särskild kompetens inom utbildningsområdet. Flera av de seniora forskarna har beviljats externa forskningsmedel.

Flertalet lärare medverkar parallellt i forskarutbildningen i pedagogiskt arbete och utbildningen är en del av en aktiv forskningsmiljö. Två av programmets lärare är ledamöter i det nationella organet Lärarutbildningskonventet LUK, och flera har nationella uppdrag som till exempel ordförande i Historielärarnas förening, skolverksuppdrag och sakkunniga i rådgivande kommittéer vid Skolverket.

Namn/ födelseår	Akademisk titel Ämne /yrkesexamen	Befattning	Anställningens tidsbegränsning	Omfattning % av heltid	Undervisning i utbildningen % av heltid	Forskning Omfattning % av heltid	BHU hp
Maria Deldén/ 1963	Fil dr historia med utbildningsvetenskaplig inriktning	Lektor	tillsvidare	100%	7%	34%	15 hp

Sara Irisdotter Aldemyr/ 1976	Professor pedagogiskt arbete	Professor	tillsvidare	100%	3%	20%	15 hp
Jörgen Dimenäs/ 1952	Professor pedagogiskt arbete	Professor	tidsbegränsad	100%	10%	17%	15 hp
Annie-Maj Johansson/ 1960	Docent pedagogiskt arbete	Lektor	tillsvidare	100%	1%	23%	15 hp
Marianne Juvas Liljas/ 1956	Docent musik-pedagogik	Lektor	tillsvidare	100%	21%	37%	7,5 hp
Sören Högberg/ 1956	Fil dr pedagogik	Lektor	tillsvidare	100%	5%	10%	15 hp
Iris Ridder/ 1966	Docent litteraturvetenskap	Lektor	tillsvidare	100%	4%	18%	
Tarja Alatalo/ 1961	Professor pedagogiskt arbete	Professor	tillsvidare	100%	3%	25%	15 hp
Mikael Berg/ 1970	Docent pedagogiskt arbete	Lektor	tillsvidare	100%	1%	33%	
Gunilla Lindqvist/ 1968	Docent pedagogik	Lektor	tillsvidare	100%	1%	13%	15 hp
Anna Annerberg/ 1972	Fil dr pedagogik	Lektor	tillsvidare	100%	4%	37%	15 hp
Roger Melin	Fil dr filosofi	Lektor	tillsvidare	100%	4%	6%	15 hp
Palle Leth	Fil dr filosofi	Adjunkt	tillsvidare	25%	3%	10%	15 hp
Farhana Borg/1967	Docent pedagogiskt arbete	Lektor	tillsvidare	100%	1%	40%	15 hp
Hanna Palmér/1974	Gäst-professor matematik-didaktik	Gäst-professor	tids-begränsad	20%	1%	5%	
Per Andersson/1964	Gäst-professor yrkes-didaktik	Gäst-professor	tids-begränsad	20%	1%	10%	
Maria Fredriksson/1979	Fil dr pedagogiskt arbete	Lektor	tillsvidare	100%	2%	58%	15 hp

Självvärderingen anger att programmets seniora kompetensbas behöver förstärkas. På grund av pensionsavgångar och att flera programkurser leds av lektorer. Bland annat behöver fler lektorer inom programmet påbörja planering för docentmeritering för ett erövra senior kompetens. Fler handledare på avancerad nivå behöver skolas in och planer på att med modellen 'biträdande handledare' skapa en plantskola för handledande lektorer på avancerad nivå har diskuterats. Alternativt kommer särskilda handledningsseminarier för lektorer att anordnas

I självvärderingen anges vidare att HDA:s bibliotek är en viktig och välfungerande stödfunktion. En stödfunktion som fungerat något mindre bra är studievägledningen, med konsekvensen att programansvarig själv får överta många frågor.

Studenternas kommentarer

Studenterna bekräftar att flera professorer och forskare deltagit i utbildning och handledning.

Sakkunnigas kommentarer

De forskningsmiljöer/aktiviteter som beskrivs i självvärderingen och listan över den vetenskapliga produktionen bedöms som mycket relevanta i relation till huvudområdets inriktning. Merparten av de listade lärarna har enligt självvärderingen extensiv erfarenhet av att arbeta i grundutbildning och har genomgått högskolepedagogisk utbildning. Sakkunniga är dock överens om att det kan vara viktigt är att öka seniora personers deltagande i kurserna och i handledningen.

En av de sakkunniga påpekar att det av självvärderingen inte framgår explicit vem som i praktiken handleder de självständiga arbetena. Av den bifogade tabellen framgår att flera av de listade verksamma lärarna endast tjänstgör någon eller några få procent i programmet. Samtidigt beskrivs problem med att rekrytera kvalificerade handledare. Den sakkunnige uttrycker nyfikenhet på hur den mest kvalificerade akademiska kompetensen som beskrivs används praktiskt i utbildningen.

Liksom många av landets lärosäten har Högskolan Dalarna svårt att få den kvalificerade akademiska personalen att "räcka till". Det handlar både om att lösgöra tid till undervisning och handledning för de befintliga seniora forskarna samt att rekrytera nya kvalificerade personer. I självvärderingen beskrivs hur stödfunktionerna urvattnats vilket lett till att ansvarig personal tvingats överta administrativa uppgifter samt arbeta på sin fritid för att få det hela att "gå runt". Beskrivningen känns igen, men speglar ett dåligt nyttjande av akademisk kompetens. Detta är inget bra sätt att attrahera personal i avsikt att säkra kompetens avgörande för programmets framtid.

Nämndens kommentarer

- Upprätta en långsiktig plan om hur seniora personalens deltagande i kurser och handledning kan ökas.
- Upprätta en långsiktig plan om hur existerande personal med forskarutbildning kan meritera sig och verka i magisterutbildningen. Detta är att försäkra att öka kvalificerad personal finns på längre sikt med tanke på framtida pensionsavgångar.
- Flytta administrativa uppgifter från forskande lärare till stödfunktioner för att lösgöra tid för undervisning.
- En lösning på personalfrågan är ett utökat utbyte och samverkan med andra lärosäten.

3. Utbildningens genomförande

Upplägg och praktiskt genomförande

Programmet har ett nationellt intag och bedrivs som nätbaserade studier. Samtliga seminarier liksom en stor del av handledningen bedrivs nätbaserat även om ventileringar och de sju forskargrupper som de studerande erbjuds att delta i, arrangeras för såväl fysisk som digital närvaro.

Sakkunnigas kommentarer

I förkunskapskraven nämns inte att den behörighetsgivande lärarutbildningen om 180 hp ska ha innefattat någon form av självständigt arbete. Detta kan enligt en av de sakkunniga innebära att någon av de studerande helt kan sakna sådan erfarenhet (vilket i sin tur innebär att handledaren kanske har ett digert arbete att vänta).

Studenternas kommentarer

En av studenterna menar att det finns en röd tråd i utbildningen men lite flexibilitet. Ett forskningsproblem ska formuleras tidigt i utbildningen och det följer en strimma fram till examensarbete. Det är en fördel för studenter som redan vet vad de ska beforska, men de flesta studenter är dock inte förberedda för detta och vet inte vad de vill fokusera på i examensarbetet. En fördel med att formulera problemformulering i ett senare skede är att studenten fått mer kunskap och har vidgat sina vyer, men då finns det inte den flexibiliteten.

Den andra studenten menar å sin sida att det saknats en progression och röd tråd mellan kurserna i programmet. En möjlig orsak som studenten lyfter är bristen på samsyn och kommunikation mellan lärarna på kursen. Detta har mer konkret visat sig i att liknande innehåll upprepats i olika kurser eller att lärare i en kurs förväntat sig att studenterna ska ha vissa förkunskaper från tidigare genomgångna kurser som de inte haft. Den sista kursen på programmet kändes felplicerad då inte mycket nytt kom fram under denna kurs som studenterna inte tagit del av tidigare. Studenten föreslår att programmet som helhet ses över så att progression gällande lärandemål arbetas fram, och att programmets progressionstankar kommuniceras så att samtliga involverade lärare är insatta i dessa.

Studenterna anser att kursernas mål och betygskriterier varit tydliga och väl beskrivna i studiehandledningen. Lärandemålen examineras - kanske alltför många gånger.

En av studenterna menar att seminarier och texter som produceras inför seminarier samt andra aktiviteter inte värderas lika högt som slutuppgiften även om de är obligatoriska.

Grupparbete på distans upplevs som komplicerat då nästan alla yrkesarbetar och det är svårt att hitta tider då gruppen kan göra uppgiften tillsammans. Mer tid läggs åt logistiken kring grupparbetet än själva arbetet.

En student lyfter dock kritik gällande de seniora lärarna att de ofta är nischade mot en specifik teori och att de ibland kan uttrycka sig kritiskt mot andra teorier. Studenten hade önskat att de seniora lärarna varit mer öppna vid diskussioner gällande teorier och gett exempel från en större bredd av teorier.

En student lyfter också att lärarnas pedagogik kan förbättras och pedagogiken ibland behöver individanpassas. Studenter som deltar i utbildningen har olika kunskap med sig och de kan befinna sig i olika nivåer. Utmaningen är att hitta vägar till detta utan att göra avkall av progression eller nivån på kursen/utbildningen.

En av studenterna menar att instruktionerna inför seminarier och strukturen på dagarna skulle kunna förbättras. Vid flera tillfällen var instruktioner otydliga eller uppgifter inte helt genomtänkta tidsmässigt, vilket ledde till att studenter inte hann slutföra uppgifter i tid till seminariet. De fick då vänta två veckor till nästkommande seminarium innan uppgiften kunde redovisas, vilket i sin tur ledde till att hela seminarieplaneringen fick skjutas framåt. Studenten lyfter att studenter som söker till ett magisterprogram ofta är ambitiösa och kompetenta och vill mötas av ett genomtänkt seminarie- och kursupplägg. En förklaring till brister i struktur och tydlighet kan enligt studenten vara seminarieledarnas höga arbetsbelastning. Det hände att lärarna ursäktade sig med att de inte hunnit sätta sig in tillräckligt i seminariets upplägg. Ett annat tecken på lärares höga arbetsbelastning var att bedömningen av inlämningsuppgifter vid flera tillfällen blev försenad.

Nämndens kommentarer

- Både sakkunniga och studenterna lyfter att studenter kan ha olika förkunskaper och erfarenheter, och det behöver diskuteras hur detta kan hanteras.
- Såväl i självvärdering som studenter och sakkunniga noterar lärarnas höga arbetsbelastning, vilket riskerar att påverka progression och tydlighet t ex gällande seminarieupplägg.
 - Utifrån studenternas kommentarer uppfattar nämnden att det finns en viss repetition i kursernas innehåll, och rekommenderar att en översyn av progressionen mellan kurserna genomförs.
 - Syftet med de olika läraktiviteter och hur de ska genomföras behöver tydliggöras.

Studentinflytande

Studenternas kommentarer

Den ena av de intervjuade studenterna anser att det finns en bra dialog mellan lärare, programansvariga och studenterna, och lyhördhet och öppenhet från lärarna och program-/utbildningsansvariga. T ex kan studenterna diskutera med lärare om att skjuta fram en deadline eller modifiera aktiviteter.

Den andra studenten menar att möjligheten till god kommunikation med lärarna, inklusive programansvarig, har varit varierande och att kommunikationen i flera fall har upplevts som otydlig gällande exempelvis krav på uppgifter samt tidpunkter för sista inlämning av uppgifter. Studenten lyfter vikten av att ha en tydlig ram och ett tydligt innehåll men med möjlighet för studenter att ha inflytande inom denna ram.

Sakkunnigas kommentarer

Sakkunniga noterar att en tydlig förklaring om hur studenter kan påverka utbildningen i programmet saknas. De studerandes möjlighet att påverka sin utbildning som det beskrivs i självvärderingen handlar främst om att de väljer sin tematiska fördjupning inom det område inom vilket de avser att genomföra sitt självständiga arbete. Självvärderingen beskriver också att analyserna av kursvärderingar har fått tydligare rutiner, men det framgår emellertid inte om dessa också innefattar diskussioner med de studerande. Det antyds men beskrivs inte tydligt att det finns ett kursvärderingsinstrument i systemet. Genom ett sådant

instrument kan studenter påverka utbildningen genom att ge sina synpunkter, genom att kommentera om styrkor och svagheter av olika kurser. Utöver de skriftliga kommentarerna är det också viktigt att studenter erbjuds möjligheter till muntlig utvärdering av kurser. Om det inte görs redan är det viktigt att ha ett programråd för magisterutbildning i vilket lärarrepresentanter, studentrepresentanter och externa ledamöter ingår.

Nämndens kommentarer

- Rutiner för studentinflytande behöver tydliggöras

Prestationsgrad

I självvärderingen anges att påverkas av att programstudenterna är heltidsarbetande lärare och att möjligheten till nedsättning i tjänst under studietiden är mycket begränsad.

År 2020	Grundnivå	Avancerad-	Totalt
Helårsstudenter		8	
Helårsprestationer		7	
Prestationsgrad %		80%	
År 2021	Grundnivå	Avancerad-	Totalt
Helårsstudenter		9	
Helårsprestationer		7	
Prestationsgrad %		72%	

	År 2020	År 2021
Magisterexamina	9	1
Kandidatexamina		

Studenternas kommentarer

Nästan alla som går utbildningen är heltidsarbetande vilket gör det svårt för många att slutföra sina kurser. En av studenterna påpekar att utbildningen går på 50% men mängden arbetsbörda är oproportionerligt till studietakten, och lyfter press och stress som är relaterad till arbetsbördan. Studenterna menar dock att det inte ska göras avkall på nivån, men det behövs andra pedagogiska vägar, inte bara seminarier.

Nämndens kommentarer

- Det behöver göras analys av varför prestationsgrad är låg. Beror det på för lågt ställda förkunskapskrav, och/eller överbelastade studenter?

4. Utveckling av vetenskaplig kompetens och examensarbete

I självvärderingen ges exempel på hur utbildningen är upplagd för att skapa förutsättningar för att studenterna stegvis ska fördjupa sin vetenskapliga kompetens genom att inhämta aktuell ämneskunskap, inhämta kunskap om vetenskapsteori och metoder, delta i diskussioner om forskningsresultat, och utföra forskande aktiviteter, datainsamling, och undersökningar som utmynnar i examensarbetet.

I den inledande kursen *Utbildningsvetenskapliga teorier*, behandlas ansatser inom samhällsvetenskaplig teoribildning av relevans för pedagogiskt arbete. Inom ramen för denna kurs formulerar de studerande en första vetenskapsteoretisk positionering och intresseinriktning inför examensarbetet. Kursen *Utbildningsfilosofiska perspektiv*, behandlar hur olika utbildningsfilosofiska traditioner argumenterar för vad utbildning kan och bör vara. I kursen *Perspektiv på pedagogiska praktiker*, behandlas och diskuteras olika typer av forskning med fokus på undervisning, lärande, fostran och omsorg i förskola och skola, och kursen *Tematisk fördjupning*, erbjuder de studerande möjligheter till valbar fördjupning inom mer specifika områden inom pedagogiskt arbete. Kursens inledande ansats behandlar frågor om hur ett

forskningsområde tar form och hur man som forskare eller forskningskonsument söker forskningslitteratur och ringar in ett område. Därefter väljer de studerande ett område som har relevans för det egna tänkta examensarbetet och påbörjar formulerandet av sitt eget forskningsproblem. I kursen för studenterna möta en expert inom det område de valt att fördjupa sig inom. Eftersom dessa experter ofta hämtas från forskargrupperna lotsas studenterna in i en av ovan nämnda forskningsmiljöer. Kursen *Utbildningsvetenskapliga ansatser – teoretisk och metodologisk fördjupning*, knyter an metodologiska resonemang till utbildningsvetenskaplig teori. Här presenteras och diskuteras såväl kvantitativa som kvalitativa metoder och de studerande argumenterar inom ramen för kursen för lämpliga metoder givet valda teoretiska och innehållsliga frågeställningar. *Examensarbetet* genomförs inom ramen för det forskningsområde i vilket den studerande fördjupat sig under tidigare kurs och kännetecknas av praktisknära forskningsansatser. Programmets sista kurs *Att kritiskt granska utbildningsvetenskaplig forskning*, syftar till att de studerande utvecklar förmåga att kritiskt granska forskningsresultat och slutsatser i förhållande till de metoder och teorier som använts.

Studenternas kommentarer

Det vetenskapliga tänkandet finns som en strimma/röd tråd i hela utbildningen, men en av de intervjuade studenterna menar att det dock skulle kopplas tydligare mot förhållningssätt till vetenskaplig skrivande.

Generellt menar studenterna att programmet innehållsmässigt har varit bra och intressant. Det bästa med utbildningen var att få kunskaper om forskning, att få fördjupa sig i begreppen beprövad erfarenhet och skola på vetenskaplig grund samt att hur praktik och teori kan sammanföras, och att de fått goda kunskaper gällande metodologi och övergripande teorier. En av studenterna hade dock önskat mer stöd gällande teorier som kunnat fungera som utgångspunkt för examensarbetet, samt om teorins roll vid analys.

Sakkunnigas kommentarer

Sakkunniga är eniga om att studenterna får grundläggande kunskaper i metoder, metodansatser och teorier. Det finns kurser som hjälper dem att förstå de utbildningsfilosofiska och de praktisknära perspektiven. Utöver grundläggande metoder, metodansatser, teorier och olika perspektiv får studenterna fördjupningar om vad de behöver för att skriva sina uppsatser (tematiska, teoretiska och metodologiska fördjupningar).

I självvärderingen beskrivs hur kurserna ”Utbildningsfilosofiska perspektiv”, ”Perspektiv på pedagogisk praktik” samt ”Utbildningsvetenskapliga teorier” ger teoretiska redskap som sedan används för att identifiera en frågeställning som hanteras i den tematiska fördjupningen och i examensarbetet, med stöd i kursen ”Utbildningsvetenskapliga ansatser” – ett upplägg som ter sig rimligt. De sakkunniga är delade avseende att kursen *Att kritiskt granska utbildningsvetenskaplig forskning* ligger sist i programmet. En av de sakkunniga menar att detta ”möjliggör fördjupad diskussion kring de självständiga arbetenas styrkor och brister”, medan den andra påpekar att en placering av kursen innan examensarbetet skulle hjälpa studenter att kritiskt granska material, dels det som de väljer att använda i sina egna examensarbeten, dels vid opposition på andras arbeten.

Sedan områdesnämndens granskning av utbildningen 2020 har rekrytering av seniora erfarna handledare fokuserats liksom kraven för Godkänt betyg. Man har infört medbedömare med aktuell ämneskompetens liksom rutiner som innefattar en ”förbedömning” av det självständiga arbetets kvalitet innan slutgiltig opposition, där ett gemensamt beslutsprotokoll relaterat till kursens betygskriterier nu utgör underlag. Sammantaget med ambitionen att inrätta ”handledningsseminarier” för de involverade handledarna i avsikt att öka samsynen kring ”det vetenskapliga hantverket” framstår examensarbetskursen som stadd i positiv och kvalitetsstärkande utveckling.

Nämndens kommentarer

- Nämnden instämmer med sakkunniga om att utbildningen ger studenterna möjlighet att få grundläggande kunskaper i metodansatser och teorier men att studenternas önskemål om fler möjligheter att öva och utveckla sitt vetenskapliga skrivande samt att få diskutera teorins roll i utbildningsvetenskaplig forskning och i examensarbetet behöver beaktas

5. Sakkunnigas sammanfattning

Styrkor

- Personalens engagemang lyser igenom i självvärderingen.
- Utbildningens placering ”mitt i” det övriga sammanhanget – att kursföreträdare och handledare också är aktiva inom forskarutbildningen i pedagogiskt arbete liksom har rollen som ämnesföreträdare.
- Att utbildningen ges på distans samt möjligheten att förslaget om ett ”Professionsprogram” för lärare iscensätts.
- Att kurserna är bemannade av disputerad och senior personal.

Svagheter

- Resurstilldelningen motsvarar inte lärarnas faktiska tidsuttag vilket gör involvering och ansvarstagande mindre attraktivt.
- Senioras engagemang i kurserna är begränsat, flera har endast 1% av sin tjänst i utbildningen.
- Självvärderingen saknar tydliga förklaringar om hur studenter kan påverka utbildningen.
- Låg genomströmning av studenter i utbildningen.

Utvecklingsmöjligheter

- Ökad samverkan internt liksom mellan lärosäten i avsikt att säkra kompetens och kvalitet.
- Att utbildningen uppfattas och omfamnas som en del av lärares karriärvägar.

Sårbarhet för förändringar

- Pensionsavgångar och eventuell framtida brist på kvalificerade handledare och examinatorer.
- Jämfört med antalet studenter som tas in i magister/master utbildningar, är det relativt få som fullföljer utbildningen. Verkligheten ser så ut för många lärosäten. Detta beror i många fall på att många studenter deltar i utbildningar samtidigt som de arbetar och tar ansvar för familj, ofta som småbarnsföräldrar. Detta kan på sikt äventyra denna utbildnings framtid.

De sakkunniga kommer till olika slutsats vad gäller progressionen i programmet. En av de sakkunniga menar att progressionen i kurserna är en styrka inom utbildningen, medan den andra rekommenderar en översyn av progression och tydlighet i programmet.

En av de sakkunniga sammanfattar granskningen i en längre text. Den sakkunniga resonerar kring att pedagogiskt arbete är ett svåravgränsat, tvärvetenskapligt ämne som behandlar frågor med relevans för samtliga utbildningsformer och inom flera akademiska discipliner som exempelvis pedagogik, högskolepedagogik, allmändidaktik och ämnesdidaktik. I en balansakt mellan strikta, disciplinära akademiska traditioner och verksamhetsfältets förkunskaper, behov och önskemål står inte HDA ensamma, alla utbildningsprogram inom huvudområdet pedagogiskt arbete nationellt står inför samma avgränsningsproblematik. I HDa:s fall är valet att avgränsa huvudområdet till att innefatta ”institutionell pedagogisk praktik” vilket förmodligen är rimligt.

Sakkunnig kommenterar den granskning av examensarbeten som genomfördes 2020 av Områdesnämnden för Utbildningsvetenskap. Några frågor lyftes där som upplevdes angelägna att beakta. Dels handlade det om den ovan beskrivna vaga avgränsningen av huvudområdet och som en förlängning av detta den stora spännvidden i de granskade examensarbetena. Självvärderingen beskriver att mångfalden av ämnen och skilda vetenskapliga traditioner utgör ett naturligt utfall av pedagogiskt arbete och att ett sätt att hantera denna komplexitet och potentiella grund för skillnader i utfall har varit att utarbeta en tydligare ordning för bedömning och examination. Kraven för godkänt har skärpts och vikten av medbedömare med kompetens inom det valda ämnesområdet har tydliggjorts. En ”förbedömning av arbetenas ventileringsmognad” har införts samt ett kursgemensamt beslutsprotokoll, grundat på betygskriterierna för kursen.

En bredare samsyn kring vetenskapliga utgångspunkter och metoder hos handledarna via ett handledarkollegium är förmodligen en utvecklingsmöjlighet liksom ett ökat samarbete med andra

lärosäten. Helt avgörande för programmets utvecklingsmöjligheter är emellertid att man framgångsrikt lyckas behålla och rekrytera kvalificerad personal samt att de som engagerar sig i programmet har drägliga arbetsvillkor. All skolutveckling kanske bygger på ett visst mått att frivillighet initialt, men i längden kan inte arbete på fritiden utgöra grunden för en utvecklingsinsatsning.

Den sakkunnige bedömer utifrån sin läsning av självvärdering, kursplaner och andra relaterade dokument, bedömer att utbildningen är starkt förankrad på vetenskaplig grund och praktik när det gäller innehåll och genomförande. Om högskolan vill och om det finns intresse kan utbildningen utvecklas till en masterutbildning.